Mauzolej obitelji Račić

Dozvolom Biskupskog Ordinarijata u Dubrovniku, a prema želji oporučiteljice Mare Račić, godine 1921. srušena je mala kapelica iz XV stoljeća sv. Roka, a na istom mjestu sagrađen je Mauzolej obitelji Iva Račić, cavtaćanina i pomorca. Mauzolej je građen od bijelog bračkog kamena u obliku kupole. Dug je 16 m, širok 14 m, a visok 13,50 m. U čitavom Mauzoleju prevladava velika simbolika. Na ulazu u Mauzolej stoje dvije karijatide u obliku stupa, koje nose teret životne tragičnosti na svojim mladim leđima. One su materinstvo i mit stvaranja, one su žene iz Meštrovićeve rodne Dalmatinske Zagore, obučene u narodne nošnje. Tim su se načinom služili i drugi istočni narodi (Grci, Egipčani, Hindusi, Asirci i ostali).

Nad Mauzolejom se nalazi anđeo, a ne križ, ali je anđeo u obliku križa, koji sakuplja molitve za pokojne i nosi ih nebu. Na vratima Mauzoleja je urezano 12 likova crkvenih apostola, 4 velika lika slavenskih apostola: sv. Ćirila i Metoda, Grgura Ninskog i sv. Save, te znakovi zodijaka - znak prolaznosti ljudskog života, dok na dnu zmija steže janje - znak smrti. Na glavnom oltaru stoji kip Bogorodice s djetetom u krilu, sve iz jednog komada kamena. Na licu majke čita se sreća, a lice djeteta odaje mudrost. Ispod kipa Bogorodice nalazi se Jaganjac urezan u kamenu, koji označuje Krista. Na antipendiju je urezano oplakivanje Krista (PIETA), okruženo ženama na čijim se licima opaža velika bol. U filozofskom i misaonom spektru Meštrovićeve umjetnosti glavni oltar predstavlja tri osnovne etape ljudske sudbine: pietet rađanja, života i smrti. To je kruna čitave građevine i simbolički prikazuje bol i tragediju obitelji kojoj je namijenjena ova grandiozna i monumentalna spomen - crkva.

S obje strane glavnog oltara stoje po tri anđela, koji sviraju anđeosku simfoniju. Svod je pokriven mnogim glavama anđela, koji ozbiljno slušaju. Oni u donjim krugovima bliži su zemlji, oni u gornjim se približuju nebu - takav im je izraz koji se čita u očima. Likovi se ponavljaju u istom redu, ali efektom sjene svaki lik dobiva svoj posebni izraz (simbolika duša pokojnika).

U lijevoj lađi razapeti Krist umire, zbog ljubavi prema čovjeku, dok se u desnoj lađi nalazi kip sv. Roka, kojemu je nekad bila posvećena srušena kapelica. Svetac ostavljen od svijeta, prepušten psu, označuje samoću i tišinu (autoportret).

U četiri sarkofaga što su uzidana u četiri suprotna zida počivaju posmrtni ostaci kapetana Iva Račića, njegove žene Mare, te djece Marije i Edi. Uz njih su i njihovi likovi u kamenitom basreljefu. Iznad svakog sarkofaga nalazi se po jedan veliki anđeo, koji nosi u svojim rukama po jedno malo dijete, koje označuje duše pokojnika, Duše im počivaju u naručju, jer su svoju sudbinu predali u ruke anđela. Anđeo što lebdi nad grobom oca pun je resignacije, onaj nad grobom majke pun je materinske boli, onaj nad grobom kćerke pun je žaljenja, a onaj nad grobom sina pun je nade.

Na podu Mauzoleja nalazi se biblijska povijest u mozaiku, koji simbolizira četiri evanđelista: Mateja, Marka, Luke i Ivana. Na vrhu kupole iznutra nalazi se zvono, koje je saliveno po Meštrovićevom nacrtu. Ono nosi na sebi, osim reljefa: blagovijest, oplakivanje mrtvog Krista i uskrsnuće, lijepe stihove sastavljene od Meštrovića, kao odgovor na pitanje Marije Račić - Banac, upravljene jedne večeri u Rimu 1914, a koje je glasilo: »Hoćeš li mi napraviti grob, ako umrem, i dati dokaz da je smrt prividna?« Meštrović te večeri nije imao pripravan odgovor, a kako se s Marijom nije više nikada vidio, dao joj je odgovor na zvonu, koje glasi: »Saznaj tajnu ljubavi, riješit ćeš tajnu smrti i vjerovati da je život vječan«. S kupole anđeo odnosi tu misao u besmrtnost. Na vanjskom rubu Mauzoleja, gdje se slijeva voda s kamenitog krova, vide se glave ovnova i pasa, koji tu vodu sakupljaju i kroz svoja ždrijela posipaju je vani. Voda je simbol milosti božje, koja se izlijeva iz božjeg hrama i teče na čovječanstvo.

U čitavoj građevini Mauzoleja nema niti jednog komada drva, niti nekog drugog materijala, osim bronce, od koje su vrata i zvono.

Kipar Ivan Meštrović je najjača umjetnička snaga, što ju je dao Balkan od grčke epohe do danas.

Mauzolej je koštao 200.000 — USA $, a završen je 1922. godine.

Mauzolej je jedinstvena ljepota, koja poput lijepog labuda meditira o vječnosti, ploveći nad cavtatskim sunčanim i čistim morem i alejama borova i čempresa.

MJESNA ZAJEDNICA I TURISTIČKO DRUŠTVO
C A V T A T